

а к а д е м і ч н а ПАНОРАМА

Інформаційне видання Національного університету «Києво-Могилянська академія» Жовтень 2004

Молодь, студентство на крутих поворотах української історії відіграло авангардну роль. Згадаймо Крути, голодування студентів 1992 року. Своє слово молодь каже й сьогодні. Каже голосно, гідно, чесно: «Свободу не спинити!», «Фальсифікаціям виборів-2004 не пройти!». Більше 3000 студентів із різних міст України, прихильників та учасників громадських студентських організацій 2 листопада зібралися біля пам'ятника Григорія Сковороди на Контрактовій площі на акцію протесту проти фальсифікації результатів виборів. Оранжеві прапори заповнили усю площу. Підтримати акцію приїхали студенти з Грузії та Білорусі. Серед вимог, які висувала молодь: до ЦВК – терміново оприлюднити результати виборів, до Міністерства освіти України – поновити на навчання студентів, яких звільнили за участь у громадських противладних акціях. Із Подолу колони студентів рушили до Верховної Ради. Зрозуміло, що серед учасників акції було немало могилянців. Їм слово.

«Фальсифікаціям виборів- 2004 не пройти!»

Назар Новосельський, ФЕН-2

Під час виборів був у Дніпропетровську. Мушу сказати, що на моїй дільниці, якщо й були фальсифікації, то я їх не помітив. Зокрема, дільнична виборча комісія працювала добре, коректно, я цього зовсім не чекав. Але мушу сказати, що на виборчих дільницях, де працювали мої друзі, на закритих дільницях у лікарні, був високий рівень порушень Закону України «Про вибори Президента України», був моральний тиск на виборців, і вони були змушені в багатьох випадках голосувати не за того, за кого хотіли. Зараз відбувається велика кількість фальсифікацій, зокрема, мене обурює той факт, що багато результатів по виборчих дільницях у Києві ще не оголошено. Це 6 % голосів, що дає підстави вважати, що відбуваються фальсифікації не на користь Ющенка.

Антон Голота, ФПрН-2

Я був представником преси від «Молодої України». У Харкові на 23 дільниці 172 виборчого територіального округу був великий пресинг, були порушення. Я дуже пильнував усі дії. Це не сподобалося спостерігачеві зі штабу Януковича. Він ставив питання про те, щоб мене вигнали з дільниці. Я залишився, і я зафіксував немало порушень: по троє заходили в кабінку, відмічали бюлетень за іншими.

Данило Євтухов, ФСНСТ - 1

Цю акцію можна вважати безпрецедентною, коли об'єдналися представники кількох молодіжних рухів: громадських організацій «Пора», «Чиста Україна», студенти, які розуміють, що треба захистити вибори, які хочуть жити в демократичній Україні. Тут сьогодні саме та частина студентства, яка виступає за демократичні перетворення в суспільстві.

Леся Нечипоренко, ФСНСТ-2

Коли я побачила тут сотні молодих людей, зрозуміла, що моє місце тут. У мене та моїх друзів багато різних думок про підсумки виборів. Ця акція на підтримку Ющенка, проти фальсифікації результатів виборів.

Ірина Фаргух, ФСНСТ-2

Виступаємо за чесні вибори, проти фальсифікацій, які ми бачимо на кожному кроці. Мені й моїм друзям дуже образливо за Україну, і за те, що ми робимо крок назад у демократії. Я тут не сама, зі мною мої друзі, однокурсники. Оцей весь сектор – це 150–200 могилянців. Ми обурені діями влади. Нам вистачить мужності й мудрості протистояти їй і перемогти.

У нашому випуску

**Живий ланцюг навколо
Києво-Могилянської
академії**

стор. 3

**«Україна від Трипільля до
сьогодення в образах
сучасних художників»**

стор. 11

Завітайте до Трапезної

стор. 4

Позиція

27 жовтня студенти Києво-Могилянської академії, які щойно приступили до навчання після тижня самостійної роботи (16–23 жовтня), організували та провели акцію солідарності зі студентством усієї України. Під

тожитку Університету несподівано приїхали представники міліції з вимогою відкрити приміщення для несанкціонованого огляду. Гаслом акції стали слова: «Ми разом. Багато. І нас не подолати!»

Живий ланцюг навколо Києво-Могилянської академії

час великої перерви (з 13:00 до 13:30) навколо першого містечка Академії (Контрактова площа, вулиці Іллінська, Волоська, Сковороди) вибудувався живий ланцюг – символ готовності студентів захищати свої права та свободи, свою Alma Mater.

Мета акції – привернути увагу громадськості до спроб тиску владних структур на вищий навчальний заклад України, адміністрація якого не перешкоджає політичній активності студентів. Також могилянці висловлюють свою підтримку та солідарність студентам інших вищих навчальних закладів України, особливо тим, кого вже виключили чи заарештували. Ця акція є також реакцією студентської громади, зокрема, на події неділі 17 жовтня, коли до НаУКМА та гур-

Представники оргкомітету зачитали заяву від імені студентів, які беруть участь в акції, про готовність захищати свою Alma Mater від провокацій та спроб тиску, готовність підтримувати студентський рух, який має на меті демократизацію українського суспільства, займати активну громадянську позицію і бути в авангарді українського студентства.

Після закінчення акції навколо Могилянки залишився живий квітковий ланцюг. Організатори коментують: «Ми звертались до продавців квітів із проханням підтримати захід і подарувати бодай гілочку, щоби тоді, коли всі розійдуться на пари, довкола Могилянки залишився живий квітковий ланцюг. Ніхто не відмовив.

Одна жінка дала букет хризантем зі свого городу і розплакалась. Вона свого часу закінчила з червоним дипломом університет, а сьогодні змушена їздити з Вінницької області до Києва торгувати квітами. Вона член виборчої комісії.

... «На моїй дільниці всі проголосують так, як вважають за потрібне, і їхні голоси будуть пораховані правильно. Тож будьте сильними і ви! Я вірю в нашу перемогу!»

У живому ланцюгу взяли участь не тільки студенти, а й професори, співробітники й випускники університету, студентство інших вищих навчальних закладів Києва, могилянці з-поза стін Могилянки: Ліна Костенко – Почесний професор НаУКМА, Іван Малкович – директор видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», Зіновій Суходуб – член Спільки письменників України (Львів), Сергій Марченко – кінорежисер, Лариса Івшина – головний редактор газети «День».

Акцію могилянців підтримали студенти Національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Київський політехнічний інститут», інших вищих навчальних закладів міста Києва.

Ліна Костенко підсумувала цю акцію так: «Я не могла не підтримати студентів Києво-Могилянської академії. Я добре знаю і люблю цей навчальний заклад. Я побачила в живому ланцюгу дуже світлі обличчя, свідомі своєї гідності, вибору, який вони зроблять 31 жовтня. Це – обличчя нашої майбутньої України».

Висвітлювати студентську акцію прийшли представники таких ЗМІ: Канал НТН, 5-й канал, Тоніс, СТБ, Шведське телебачення STV, Радіо «Київ», радіо «Голос Америки», газета «Україна молода», «Газета по-Київськи», представники інформаційних агенцій, «Телекритика», газета «День».

На світлинах:

Один із організаторів акції протесту студентів НаУКМА Михайло Петечук, (Магістерська програма-2 «Журналістика») дає інтерв'ю журналістам шведського телебачення STV;

Ліна Костенко, Почесний професор НаУКМА, серед студентів, учасників акції;

За інформацією організаторів, в акції взяли участь більше 2000 студентів.

Прес-центр НаУКМА

Позиція

Києво-Могилянська Фундація Америки засуджує протиправні дії міліції, що відбулися ранком у неділю 17 жовтня.

В офіційному повідомленні від 17 жовтня, прес-служба Києво-Могилянської Академії заявила: «У підсумку з'ясування обставин і мотивацій несподіваного візиту правоохоронців до НАУКМА, стало цілком очевидним, що вимоги міліції щодо обстеження всіх приміщень НАУКМА були

Засуджуємо протиправні дії влади

необґрунтованими, ніхто на це вказівки не давав, ніяких офіційних розпоряджень щодо огляду приміщень НАУКМА офіційно не зафіксовано, через що керівництво НАУКМА схильне розцінювати всі ці дії як провокацію, спрямовану на дискредитацію Університету».

Києво-Могилянська Фундація Америки повністю підтримує позицію адміністрації Академії, яка не дозволила представникам влади вчинити провокацію і вимагала юридичної документації. Ми приймаємо методи боротьби адміністрації НАУКМА з протиправними діями правоохоронних органів. Фундація закликає представників академічних та інших організацій засудити такі нелегальні дії з боку міліції, які протиставляються засадам демократичного відригого суспільства. Громадське засудження через засоби масової інформації в Україні та за кордоном може спинити подальші порушення.

Ігор Вислоцький,
президент Києво-Могилянської
Фундації Америки

З почуттям гордості вітаємо вияв солідарності студентів НАУКМА зі студентами всієї України і як демонстрацію гідного становища студентів НАУКМА супроти урядових втручань у навчання й академічні заклади України.

Ярослав Розумний,

професор Манітобського університету,
відомий літературознавець і критик
(Вінніпег, Канада),
Почесний професор НАУКМА

Колективу 5-го каналу

Ми, що нижче підписалися – співробітники, викладачі та студенти Національного університету «Києво-Могилянська Академія», підтримуємо зусилля журналістського колективу 5-го каналу відстоювати конституційне право усіх громадян України – мати об'єктивну інформацію про події в країні.

Рішення про усунення 5-го каналу з інформаційного простору України не лише позбавляє права аудиторії на чесні телевізійні новини, а і свідчить про спроби брутальної цензури та появу ознак заборони на професію журналіста.

Ми висловлюємо свою солідарність із тими, хто намагається доносити правду до громадян у складних умовах сьогодення.

Ми переконані, що незаконні закриття, несанкціоновані обшуки та інші провокації не зможуть зупинити тих, хто за вкорінення в Україні свободи та демократії.

Свої підписи поставили більше 200 могилянців

2 листопада 2004 року

Лист адресується до Молоді України, Українського студентства.

Дорогі студенти і молодь України!

Ми, студенти університету Манітоби, висловлюємо нашу солідарність у підтримку чесних виборів Президента України всім студентам, які нама-

гаються висловити свою думку на підтримку кандидата в Президенти України В. А. Ющенко.

Ми свідомі того, що ректори багатьох вищих навчальних закладів проводять агітацію в Українських університетах і залякують студентів виключенням. («5 Канал» <http://www.5tv.com.ua/video/> надав кілька відео, де дві сотні студентів історико-юридичного факультету Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького агітує Анатолій Кузьминський, і в Рівненському державному гуманітарному університеті перед студентами промовляє проректор Василь Ясьмо, який також агітує за Януковича, що є прямим порушенням прав людини.) Окрім цього, свавілля міліції і провокації проти студентських організацій викликають обурення всього світу.

Ми захоплюємося зусиллями української молоді і підтримуємо студентів українських ВНЗ, які, незважаючи на всі події, намагаються протистояти владі і показують свій протест проти бандитського свавілля, протидіючи існуючому режиму

Звертаємося до всього світового студентства із закликом підтримати зусилля української молоді в боротьбі за демократичне майбутнє України.

**Українці всього світу,
єднаймося!
Ми разом із Вами!**

Спілка Українських Студентів Університету Манітоби

«Свободу не спинити !»

17 жовтня. Київ

Незаконні обшуки Університету «Києво-Могилянська Академія».

19 жовтня. Чернігів

Велика кількість міліціонерів обшукувала гуртожиток Чернігівського Педагогічного Університету в пошуку студентів, які 16 вересня їздили до Києва на студентське віче.

21 жовтня. Харків

Міліція проводить обшуки в гуртожитках. Студенти Харківського національного університету ім. Каразіна заявили, що обшуки почалися минулого тижня. Як твердять заявники, міліціонери оглядають кімнати гуртожитків під виглядом операції з боротьби з наркотиками. Якщо під час обшуку виявляють агітаційні матеріали за Ющенка, правоохоронці доповідають про це коменданту гуртожитку. А той, мовляв, під загрозою відмовити в поселенні на наступний рік, переконує студентів не підтримувати опозиційного політика.

22 жовтня. Чернігів

Близько 350 студентів проводять пікет біля міськвідділу міліції на підтримку затриманих активістів громадської організації «Пора» в Чернігові. 18–19 жовтня були затримані студенти 3-го курсу Чернігівського педагогічного університету Олександр Коваленко й Олександр Ломако, в яких нібито знайшли фальшиві гроші і вибуховий пристрій. Протягом двох днів затримали й відпустили близько 20 студентів, активістів молодіжних організацій.

25 жовтня. Черкаси

Студенти Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького протестували проти тиску, який чинить на них керівництво ВНЗ. Тих студентів, які минулої неділі збиралися їхати на мітинг під ЦВК погрожували виключити з університету. У їхніх планах – організація наметового містечка, в якому буде перебувати та молодь, яка не зможе поїхати до Києва на 1 листопада.

25 жовтня. Харків

До місцевого штабу Віктора Ющенка звернулися зі скаргою студенти ХПІ. Їм виплатили тільки частину стипендії, віднявши від неї вартість книги Януковича, яку вони отримали разом зі стипендією.

Вчена рада НаУКМА

30 вересня 2004 року відбулося перше в цьому навчальному році засідання Вченої ради НаУКМА. Які ж питання були в полі зору «дорадчого органу НаУКМА з питань наукової і навчально-виховної роботи»?

Спочатку обговорили звіт про роботу за минулий рік, затвердили план роботи на рік поточний і перейшли до розгляду основних питань порядку денного. А порядок денний, як завжди, був досить насиченим.

Наприкінці минулого навчального року розпочато конкурс на заміщення посад завідувачів кафедр. На цьому засіданні Вченої ради відбулось ви-

У компетенції Вченої ради НаУКМА

бори завідувача кафедри філології. Документи на конкурс подав Веретельник Роман Миколайович. Докторський ступінь він отримав в Оттавському університеті, спеціальність – україністика. З 1997 по 2002 року викладав у НаУКМА як запрошений професор кафедри філології, а з 2002 року працює в Могилянці на постійній основі, обіймаючи посаду професора.

Кандидатуру Р. М. Веретельника підтримав колектив кафедри філології та її чинний завідувач В. П. Моренець після обговорення програми розвитку кафедри, яку запропонував Р. М. Веретельник. Після цього було проведено процедуру таємного голосування. Результати голосування дали можливість усім присутнім на засіданні привітати нового завідувача кафедри філології, Веретельника Романа Миколайовича.

Майже на кожному засіданні Вченої ради розглядаються атестаційні справи щодо присвоєння вчених звань викладачам НаУКМА. Того дня пошукувачами вченого звання доцента виступали два наші викладачі: Козловський Віктор Петрович (кафедра філософії та релігієзнавства) та Павленко Ростислав Миколайович (кафедра політології). За результатами таємного голосування Вчена рада ухвалила присвоїти звання доцента кафедри політології Павленку Р. М. та звання доцента кафедри філософії та релігієзнавства Козловському В. П.

Присвоєння вчених звань – це одна з буденних справ Вченої ради університету, але остання подія була, певною мірою, історичною. Вперше вчене звання доцента присвоєно випускникові відродженої Могилянки, молодому викладачеві кафедри політології, улюбленцю могилянської громади Ростиславу Павленку.

У порядку денному засідання були два питання про організацію нових науково-навчальних інституцій у НаУКМА. Так, прийнято рішення про створення Україно-німецького центру міждисциплінарних досліджень. Мета його діяльності – організація та виконання спільних україно-німецьких міждисциплінарних та освітянських проектів. Спектр діяльності Центру досить широкий. Серед основних напрямів зазначаються такі:

– організація та виконання до-

слідницьких програм; запрошення провідних учених Німеччини для проведення відкритих лекцій та спеціалізованих курсів; організація поїздок студентів, аспірантів та викладачів НаУКМА до Німеччини з метою налагодження професійних зв'язків із німецькими колегами; організація міжнародних конференцій, публікація збірників наукових праць, монографій, підручників.

Досить жвавою була дискусія навколо питання про концепцію діяльності Інституту післядипломної освіти (далі – ІПО). Її представив членом Вченої ради керівник-організатор ІПО

Валерій Маньківський. Саме він кілька років тому створював департамент доуніверситетської підготовки, який було пізніше реорганізовано в Науково-педагогічний центр доуніверситетської підготовки (НПЦ ДП).

Потреба в Інституті післядипломної освіти, в сфері діяльності якого будуть перепідготовка кадрів (здобуття другої вищої освіти) та підвищення кваліфікації, ні в кого з присутніх не викликала сумнівів. (Уся освітня діяльність здійснюватиметься лише з ліцензованих (акредитованих) у НаУКМА напрямів підготовки та спеціальностей.) Основні небезпеки та перестороги, що висловлювались на засіданні Вченої ради, зумовлені бажанням зберегти високий гатунок Могилянського диплому. Обмін думками завершився схваленням у цілому концепції діяльності ІПО.

В. Маньківському доручено підготувати проект Положення про Інститут післядипломної освіти, а всім деканам та завідувачам кафедр пропонується подати матеріали, потрібні для забезпечення навчального процесу.

Вчена рада рекомендувала президентові НаУКМА Вячеславу Брюховецькому зарахувати докторантами НаУКМА Чичканя С. М. (кафедра інформатики), Люту Т. Ю. (кафедра історії), Кузьмину С. Л. (кафедра філософії та релігієзнавства) та Осипова А. О. (кафедра філософії МДГУ ім. П. Могили); затвердити звіти докторантів 2-го та 3-го року докторантури; ухвалити рішення про проведення в січні 2005 року Днів науки НаУКМА і 11 Щорічної наукової конференції, а в жовтні 2005 року Міжнародної ювілейної конференції до 390-ліття Києво-Могилянської академії; затвердити до друку (за рекомендацією Видавничої ради) навчально-методичні посібники та нові випуски наукових збірок НаУКМА; затвердити зміни в складі редакційних колегій наукових збірок «Наукові записки НаУКМА» та «Магістеріум»; схвалити зміни до навчального плану магістерської програми «Політологія»; рекомендувати студентів НаУКМА до призначення стипендії Київського міського голови та присудження премії Київського міського голови.

Людмила Кострова,
вчений секретар НаУКМА

Завітайте до Трапезної

На стіні круглого, третього корпусу Києво-Могилянської Академії, що виходить на Контрактову площу, днями з'явилась інтригуюча вивіска «Академія. Трапезна».

Віце-президент з економіки та фінансів Людмила Дяченко цей факт прокоментувала так:

– 3 листопада університет відкриває ресторан швидкого харчування, який має таку цікаву старослов'янську назву. Трапеза, за словниками, страва, їжа. Трапезна – обідній стіл, стіл з їжею та частуванням. Не лише назва, а й картини, керамічні панно на стінах із зображенням Братського монастиря, архітектурних пам'яток Подолу та Києва, зроблені майстрами, стилізовані ліхтарі, меблі, за задумом авторів проекту, створюватимуть історичний колорит, відповідний настрої у закладі.

Цей проект реалізувало ТОВ «Академія плюс», яке виконало всі вимоги і побажання могилянців – зробити унікальний, модерний заклад громадського харчування, в якому з 8-ої години ранку до 23-ої наші студенти та викладачі зможуть потрапити, поспілкуватися. У меню планується комплексне здешевлене харчування для студентів.

Заклад надаватиме свої послуги не тільки могилянням. Його двері розчинено й киянам, подолянам та гостям Києва.

Трапезна уже має лінію швидкого харчування, автомати кави та розливної пива, з часом – випічку хліба та здоби. На весну заклад матиме відкритий майданчик на території першого містечка.

У реалізації цього проекту активну участь узяв Міжнародний фонд відродження Києво-Могилянської академії, всі господарські та фінансово-економічні служби університету.

На відкритті Трапезної, що відбулося 3 листопада, творча група, яка реалізувала цей проект, одержала заслужено високу оцінку. Ми попросили архітектора проекту Руслану Камінську, власника Центру архітектури та дизайну підсумувати свою роботу. «Ми намагалися, – сказала вона, – дотриматися того стилю, духу академії в цьому інтер'єрі. У людини, яка сюди заходить, не має виникати питання про назву, щоб вона зразу відчувала атмосферу, що складалася історично. Дизайнер проекту – Оксана Шеремета, барельєфи розробляв Юрій Войтович. У принципі, це колективна творча робота, якою я задоволена».

Прес-центр НаУКМА

Урок української

Процес дерусифікації наших міст, який почався з кінця 1980-х років, було перервано в 1994 році, після приходу Леоніда Кучми до влади. Саме тоді відбулась заміна керівництва Міністерства освіти, яке домагалось, щоб структура освітніх закладів за мовою викладання відповідала складові населення регіонів за національністю, почалось активне заповнення нашого

РЕЦЕПТИ ТОЛЕРАНТНОСТІ ВІД НЕТОЛЕРАНТНОЇ ВЛАДИ

ринку російськомовною пресою, зниження накладів українських журналів, накладів книжок, випущених українською мовою, згортання виробництва україномовної телепродукції тощо.

Швидкість та оперативність, з якою Росія здійснила окупацію нашого інформаційно-культурного простору, забезпечили два чинники: асиміляція населення на сході країни, що зруйнувало мовний кордон із Росією, і проросійська орієнтація влади.

Через відкритий східний кордон Україну заповнила до самих верхівів Карпат російськомовна масова культура. У тому ж Києві від неї не сховалась ніде. У кав'ярні, в крамниці, в маршрутному таксі, в електричці і навіть під землею в метро – скрізь вас стане бадьорий спів чергової російської поп-зірки або ж підлаштованої під неї Сердючки – «всё будет харашо!»

Панування Росії в засобах масової інформації України, окрім прямого матеріального зиску, має й цілком реальну геополітичну мету. Російські фільми, передачі, серіали нав'язують молодому поколінню українців, зовні нібито без примусу, через чинник інтересу, російську мову, російські традиції, російські культурні цінності й поведінкові стереотипи. До помічників русифікації українців залучено й зарубіжну неросійську кіно-й телепродукцію, оскільки її демонструють переважно в російськомовних перекладах.

Зрештою, це речі цілком очевидні. Очевидні вони й для президента України. В його книзі «Україна – не Росія» натрапляємо на такий пасаж:

«Але від кого залежить «капітальний ремонт» української культури, як не від Президента?» Та й чи варто вживати визначення «капітальний ремонт» щодо достатньо багатой і сильної культури, створеної українською мовою? Не про ремонт своєї культури випадало б вести мову українському Президентові, а про її захист на власній території від інкультурної експансії, передусім російської.

Та й чи зробив Президент бодай спроби почати отой, за його висловом, «капітальний ремонт» української

культури? Адже за час його перебування при владі майже знищено успішно започатковане на початку 1990-х років формування й поширення української популярної культури. Серед фактів, що свідчать про небажання Л.Кучми захистити мову й культуру країни, якою він керував упродовж двох президентських термінів, можна навести хоча б нещодавно його кри-

тику рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 14 квітня 2004 року «Про виконання законодавства України щодо мови телерадіопередач і програм», яке було й без того запізнілою спробою примусити керівників телерадіоорганізації виконувати 10-ту статтю Конституції України.

За президентства Л.Кучми фактично було продовжено радянську політику асиміляції України, яку провадила КПРС під прикриттям фальшивого гасла «гармонійної» російсько-української двомовності. Але проголошення України незалежною державою і надання українській мові статусу державної диктує асиміляторам іншу стратегію мовно-культурної політики. Якщо в тоталітарній радянській системі зовсім не обов'язковим було конституційне затвердження російської як фактичної державної мови на всій території СРСР, то в нових політичних умовах для продовження асиміляційного процесу і доведення його до логічного завершення – «братнього» влиття української мови і, відповідно, нації до російської, важливо затвердити двомовність у Конституції України.

Здавши інформаційно-культурний простір країни під російську окупацію, Л.Кучма і його оточення працювали на поступову реінтеграцію України з Росією, для завершення якої слід лише почекати 15 – 20 років – часу, впродовж якого колонізоване, контрольоване Росією мовно-культурне середовище сформує проросійську орієнтацію масової свідомості молодого покоління українців. Це підтверджують і деякі одкровення з цитованої вже книги президента «Україна – не Росія». Так, на сторінці 285 читаємо: «Етнографи вже давно відзначають, що на сході України з'являється все більше людей, які відносять себе однаковою мірою і до українців, і до росіян. Може, в цьому одна з розгадок того високого рівня терпимості (стукаю по дереву), що усі ці роки стійко демонструє Україна? У соціологів є своє пояснення, по суті, близьке. Вони виявили, що в людей,

які вільно володіють і російською, і українською мовами, конфліктний потенціал істотно нижчий, ніж у «мономовних».

Як бачимо, масовий процес розмивання національної свідомості і формування подвійної російсько-української ідентичності в населення східних областей, що мав би викликати занепокоєння в гаранта національної суверенності й безпеки країни, Л.Кучма вважає надзвичайно позитивним явищем, яке забезпечує країну від конфліктів. Але що показово – тактику запобігання конфлікту на мовному ґрунті через масову двомовність і подвоєння етнічної свідомості Президент України поширює не на весь соціум. Виявляється, в Україні є одна національна група, якій подвійна ідентичність і зниження конфліктного потенціалу протипоказані.

«Ми не можемо та й не збираємось, – пише Леонід Данилович в іншому місці книги, на сторінці 27, – вимагати від громадян України, які належать до російської культури, щоб вони не співчували Росії, не пишалися б нею, не вболівали б за неї. Разом із тим давайте чесно скажемо собі: ідея самоототожнення виключає подвоєння етнічної свідомості. Роздвоєння свідомості – взагалі погана річ. Важкі випадки роздвоєння називають шизофренією. І якщо моя книга допоможе хоча б одній людині уникнути роздвоєння, то я вважаю, що не даремно працював».

Таким чином, згідно з міркуваннями Л.Кучми, якщо подвоєння етнічної свідомості для більшості українського населення є благом, оскільки робить його «терпимим» і неконфліктним, то громадянам України, які належать до російської культури, такі рецепти зменшення конфліктного потенціалу можуть зашкодити. Душевне здоров'я цих громадян наш президент оберегає від подвоєння етнічної свідомості, хоча для цієї національної групи як некорінної на території України таке подвоєння було б цілком нормальним явищем.

Зрозуміло, що йдеться не про толерантність українського населення, а про його байдужість, оскільки головна мета формування масової свідомості соціуму в тому інформаційно-культурному просторі, який створено в Україні під диктатом Л.Кучми та його оточення, – довести суспільство до стану, який Леся Українка називала «камінним сном байдужого раба». Раба, байдужого до мови, історії, культури, традицій своєї землі, пам'яті про героїв, які віддали життя за українську національну ідею. Лише такий стан суспільства дасть можливість нинішньому олігархічному кланові утриматись при владі й далі безкарно обдирати перетворений на інертне населення народ, знищуючи надії українців на гідне життя в своїй суверенній державі.

Лариса Масенко,
завідувач кафедри української мови
НаУКМА

Із виступу на круглому столі, який відбувся у Спільці письменників України
10 жовтня 2004 року

Пріоритети

Традиція дарування книг, започаткована Петром Могилою, продовжується й сьогодні численними дарунками друзів, прихильників відродженої Академії... Щорічно до нашої бібліотеки надходить у дарунок 15–20 тисяч книг із різних країн світу. Бібліотечний фонд університету поповнився ще одним дарунком, який зробило до дня Академії – 15 жовтня – видавництво «Фоліо». Це книги із серії «Світова література». Це – Шекспір, Гете, Стендаль, Меріме, Бальзак, Теккерей, Гашек, Гофман, Аристофан. Це – твори Павла Загребельного.

книгозбірню невід'ємною частиною життя кожного могилянина. І саме тому дуже болісно сприймається всіма нами той невблаганний напис на дверях наприкінці кожного місяця – «Санітарний день. Відпочиньте від бібліотеки!» Як же можна від неї відпочити, коли вона і є відпочинок? Таке можна почути далеко не в кожному ВНЗ України. Але як же воно так сталося, що спудеї не можуть собі і дня уявити без улюбленої книгозбірні? Звернемося до фактів.

Наша Наукова бібліотека бере початок від книгозбірні Петра Могили, яку він заповів Академії. Колекція

ним бюджетом зовсім не передбачено коштів на поповнення фонду та розвиток бібліотеки. Одна з найбільших на сьогодні та найпопулярніших серед студентів колекцій – книгозбірня ректора-засновника, а нині президента НаУКМА – професора В'ячеслава Брюховецького.

Серед цінних колекцій бібліотеки – цілісні бібліотеки Дмитра Павличка та Володимира Панченка з України, Олега Зуєвського з Канади, Петра Одарченка зі США та багато інших.

«На сьогодні із 350 тисяч примірників 80 тисяч – підручники, близько 5 тисяч – реферативно-довідкові видання та значний фонд складає наукова література. Щорічне

Бібліотека, яка постане за рік на території університету, носитиме ім'я

«Університет – це лише група будинків, зібраних навколо Бібліотеки... Бібліотека – це є Університет»
Shelby Foote,
американський історик

Ці слова знають усі спудеї Національного університету «Києво-Могилянська академія». Наукова бібліотека Могилянки – це місце, де кожен із нас проводить більшість часу, вільного від лекцій, семінарів і практичних занять. У семи її підрозділах ми отримуємо інформацію з усіх галузей знань та сфер життя. До послуг користувачів бібліотеки 350 тисяч томів, близько 1000 назв періодичних видань, вільний доступ до мережі Інтернет, колекції CD та DVD, доступ до електронних баз даних, журналів, газет, а також різноманітні виставки, презентації та проект Американської бібліотеки «Кіновечори по п'ятницях», який дає змогу всім охочим на 2 – 3 години поринути в чарівний світ американського кінематографа та є дуже популярним не тільки серед спудеїв університету, а й серед інших користувачів Американської бібліотеки.

Такі можливості роблять нашу

нараховувала 2130 видань різними мовами. Це був початок традиції дарування книг, яка збереглася й донині. (На сьогодні майже 70% усіх бібліотечних фондів Наукової бібліотеки НаУКМА складають подарунки). На кінець XVII століття в бібліотеці нараховувалось понад 3 тисячі книжок. Переважала навчальна література латинською мовою.

Комплектування здійснювалося за рахунок купівлі та передплати книг, періодики в таких знаних центрах книгодрукування Західної Європи як Венеція, Рим, Флоренція, Париж, Берлін, Лейпциг, Базель, Амстердам, Краків, Варшава, Вільно та інші. У 1768 р. при бурсі М.М. Бантиш-Каменський почав створювати «особливу бібліотеку» для найбідніших студентів. У 1780 р. ця бібліотека й академічна були об'єднані. Фонд нараховував близько 12 тисяч видань. Бібліотека кілька разів страждала від пожеж у 1780 р. та 1811 р. У кінці XIX століття бібліотека Києво-Могилянської академії, що перейшла до Київської Духовної Академії, нараховувала 150 тисяч томів російською, французькою, німецькою, польською та іншими мовами видань, починаючи від елементарних підручників до творів стародавніх і сучасних класиків науки і культури. Київську Духовну Академію було закрито на початку 1920 року, а бібліотеку передано до Всенародної бібліотеки України (зараз – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського).

У лютому 1992 року бібліотека, як і славетна Академія, відновила свою діяльність, не маючи жодної книжки. Становленню своєму наша Наукова бібліотека завдячує передусім численним друзям відродженої Академії з усіх країн світу, які надсилали нам і окремі книги, і цілі книгозбірні, – розповідає директор університетської бібліотеки Тетяна Олександрівна Ярошенко. Бібліотека завжди була в центрі уваги університету, хоч держав-

поповнення фонду сягає 20 – 30 тисяч примірників. За рік бібліотека обслуговує до 400 тисяч відвідувань читачами, яким видається до 500 тисяч одиниць зберігання (без урахування користування відкритим доступом) через 9 читальних залів та 2 абонементи. За день до бібліотеки звертається в середньому 1204 читачів, при тому, що в НаУКМА навчається всього 2,7 тис. студентів», – констатує директор бібліотеки. А наприклад, у вересні цього року зафіксовано близько 17 тисяч звернень лише до Бакалаврської Бібліотеки!

Важлива складова інформаційної системи НаУКМА – це інтегрована бібліотечна система ALEPH, яка працює в науковій бібліотеці з 1996 року, з часу, коли розпочався проект «Автоматизація наукової бібліотеки», підтриманий Інститутом Відкритого Суспільства (Будапешт, Угорщина).

Проект передбачав автоматизацію більшості бібліотечних процесів, починаючи зі створення електронного каталогу.

ALEPH (Automated Library Expandable Program) — це інтегрована автоматизована бібліотечна система, продукт 5-го покоління, який є результатом 20-річної роботи відомої фірми Ex Libris Ltd (Ієрусалимський Єврейський Університет, Ізраїль). Систему «ALEPH» впроваджено в 500 бібліотеках у 40 країнах світу. Її інтегровані модулі охоплюють: OPAC (онлайнний публічний доступ до каталогу), Каталогізація, Комплектування, Циркуляція (відслідковування видачі літератури), Періодика, Адміністрування, МБА (Міжбібліотечний абонемент), WWW-OPAC, Звіти.

Особливістю системи є базування на відкритих системах. Усі модулі системи окремі, але складають одну базу даних. Наявність цієї системи набагато прискорила процес видачі та прийому книг, кожна з яких має свій штрих-код, який сканується на видачі

Продовження на стор. 7

Пріоритети

та прийомі, так само як сканується і кожний читацький квиток (вони теж мають свої штрих-коди), – продовжує свою розповідь Тетяна Олександрівна. – Вся система – відкрита та прозора, повідомляє користувача про всі доступні книги, дає можливість кожному користувачу переглянути свій електронний формуляр тощо. Серед новинок – повнотекстова електронна бібліотека (в основному, найважливіші підручники), доступ до яких здійснюється через електронний каталог. У бібліотеці створено відкритий доступ до літератури і впроваджено систему забезпечення збереження фондів

Тетяни та Омеляна Антоновичів – її меценатів

CheckPoint у всіх читальних залах».

До послуг моголянців – унікальні ресурси для доступу до майже 12 тисяч назв електронних журналів світових видавництв, що є неопієненою перевагою в наших студіях.

У Моголянці навчаються майбутні видатні фізики і хіміки, біологи й екологи, мовознавці й історики, філософи й інформатики, культурологи й соціальні працівники, соціологи й політологи, економісти та юристи. Кожний із підрозділів бібліотеки дає нам частку наших знань із найважливіших предметів (як Бакалаврська і Дослідницька) або знайомить нас із юридичною наукою (Правничка), дає можливість слідкувати за подіями у світі (Зала періодики) чи дає широку інформацію про культуру, традиції, політику і економіку та інші сфери життя США (Американська).

Це погляд на нашу бібліотеку одного із 2700 моголянських спудеїв, який і дня не може провести без того, щоб туди не завітати, бо без бібліотеки здобути гарну освіту неможливо. А що вже говорити про професорсько-викладацький склад, який, на відміну від нас, майбутніх, є нинішньою рушійною силою української науки й освіти? Бібліотека для них, як і для нас, таке ж саме робоче місце, як навчальна аудиторія чи лабораторія. Бібліотека – це стрижень університету.

Але крім переваг, які, звісно, є вагомими і набагато полегшують роботу як користувачів бібліотеки, так і її працівників, є й недоліки. Основний, на який хотілося б звернути увагу, – це катастрофічна нестача місць. Незручним є і те, що підрозділи бібліотеки розміщені в різних корпусах, вони часто в «пікові» години бувають перевантажені настільки, що «яблуку немає де впасти». «Особливо це стосується зали підручників іноземних мов, яка завжди переповнена протягом цілого дня – з 8 ранку до 7 вечора, коли всім спудеям перших двох курсів викладається англійська мова, а, крім них, є ще й багато тих, хто вивчає

німецьку, французьку, іспанську, італійську», – наголосила директор.

Ця проблема не залишилася поза увагою ані бібліотеки, ані адміністрації університету. Проект розбудови Бакалаврської бібліотеки оголошено пріоритетним на 2004/2005 н.р.

Проект потребує значного фінансування, бо передбачає не просто ремонт, а реставрацію та реконструкцію старої будівлі з подальшим оснащенням бібліотеки сучасним устаткуванням та створенням комфортних умов для читачів. Загальна вартість проекту складає 8 609 035 грн.

Внесок на реконструкцію та ремонт

будівлі під бібліотеку в розмірі 5 394 035 грн. зробив відомий меценат Омелян Антонович (США). Саме тому майбутній корпус бібліотеки за рішеннями адміністрації носитиме ім'я Тетяни та Омеляна Антоновичів.

Омелян Антонович – відважна людина, яка прожила важке, але цікаве життя. Родом зі славного містечка Долина на Галичині, він усе життя був відданий справі боротьби за незалежність України. Незважаючи на можливість потрапити до в'язниці та, пізніше, концтабору, він ніколи не відступав від своїх ідей у лавах ОУН.

І сьогодні, коли ми маємо довгоочікувану незалежність, він продовжує вкладати свої кошти, зароблені надзвичайними зусиллями, в Україну, в її освіту і культуру. Родина Антоновичів – засновники приватної доброчинної фундації свого імені – за 24 роки існування зробили дуже багато для підтримки українознавчих студій, видань; 50 видатних сучасників – літераторів та науковців отримали з їхніх рук нагороди.

На сучасне спеціалізоване та технічне устаткування, умеблювання та дизайн інтер'єру приміщення бакалаврської бібліотеки, благоустрій прилеглої території сьогодні не вистачає коштів у розмірі 3 215 000 грн. Тому і розгорнуто широку «народну» кампанію залучення коштів на устаткування цього бібліотечного корпусу.

Враховуючи досвід впровадження новітніх інформаційних технологій, набутий Науковою бібліотекою, планується створити сучасний інформаційний центр, який забезпечуватиме швидкий доступ до потрібної інформації, як в електронній, так і в традиційній формі.

Тож сподіваємося, що і громадськість не залишиться осторонь від цієї шляхетної справи.

Євген Зверев,
студент ФІІН-2.

На світліні: корпус майбутньої бібліотеки імені Тетяни та Омеляна Антоновичів

Актуально

Оцінки виставляє студент

Незабаром у НаУКМА відбудеться чергове анонімне опитування студентів стосовно якості викладання лекцій та проведення практичних занять.

Подібні анкетування студентів із приводу їхньої задоволеності викладанням навчальних курсів давно вже стали звичним явищем у західних університетах. У Києво-Моголянській академії традиція проведення опитувань серед студентів існує з перших років її відродження: раніше дослідження проводила соціально-психологічна служба НаУКМА.

Уже два роки поспіль анкетуванням займається навчально-дослідна соціологічна лабораторія кафедри соціології Факультету соціальних наук і соціальних технологій. Науковий керівник дослідження – професор кафедри соціології НаУКМА Валерій Хмелько, координатор процесу опитування – співробітник Київського Міжнародного Інституту соціології Євген Ілленко.

На відміну від опитувань минулих років, нині методика дослідження суттєво змінена. Кожний студент має відповісти лише на одне питання: чи задоволений він викладанням навчального курсу. Анкету персоналізовано: в ній зазначено назву курсу та прізвище, ім'я та по-батькові викладача (у випадку, коли практичні заняття проводить асистент, студент заповнює анкету двічі).

Якщо викладач зацікавлений у поглибленому опитуванні з приводу конкретного курсу, він може звернутися за допомогою до навчально-дослідної соціологічної лабораторії: спеціалісти складуть на його прохання розширену анкету.

Анкетування зазвичай проводиться в Моголянці двічі на рік – протягом двох останніх тижнів осіннього та весняного триместрів: таким чином, вдається охопити якомога ширший спектр предметів, що викладаються.

Мета опитування – підвищити якість (викладання; засвоєння знань студентом) навчального процесу.

Світлана Лутчин,
керівник відділу зв'язків із громадськістю НаУКМА

Наталія Коваль,
провідний спеціаліст відділу зв'язків із громадськістю НаУКМА

До 295-ої річниці смерті великого «могилянця» Даниїла великий словник Аверинцева

В унісон Святителю Дмитрію

Коли наш однокашник, 11-літній Данилко Туптало, вступив до «Могилянки», він ще не знав, що в 17 років стане на шлях чернечий в обителі патріархів Кирила й Афанасія Олександрійських неподалік. Може, тут левова частка заслуги його викладача – ігумена Мелетія (Дзика), котрий прийняв постриг у Свято-Духівському храмі Могилянської колегії? На це запитання можна пошукати відповіді, лише занурившись у тональність праць студента-могилянина 1662 року, а згодом – святителя Дмитрія (1752).

Коли видавництво «Дух і літера» розпочало друк Повного зібрання творів професора Віденського університету, Почесного доктора Національного Університету «Києво-Могилянська Академія» Сергія Аверинцева, до України потягнулися вервечки академічного паломництва, почастишали візити професорів університетів Європи та США не лише на міжнародні конференції «до могилянців», а й на міжвузівські літні школи. Як нам, колеги, сьогодні важливо не просто вивчати тексти, а жити подимитрійськи, мислити по-аверинцевськи, діяти цнотливо (ціломудренно)!

Тезово окреслюючи літвицю ново-виданого аверинцевського словника «Софія-Логос», усі сходинки підзаголовків позичаємо в польського майстра афоризмів Станіслава Єжи Леца.

Іноді треба замовкнути, аби бути почутим.

«І спізнаєте правду, і правда визволить вас» (Йо. 8, 32). Дивовижно в унісон Священному Писанню владика Дмитрій пише у своїй «Духовній абетці»: «Дар розуміння правдивих мотивів та помислів наших – найцінніший для здобування християнських чеснот». Професор Аверинцев саме в цьому ключі ввіряє читачам свій «Софія-Логос. Словник»: «людині запропоновано побачити буття, як нескінченну глибину смислу, як істину, що вивільняє увесь потенціал людини під загадковим поняттям

«доля». Сергій Аверинцев розкриває етимологію російського відповідника «судьба» – суд, побачений очима людини, яку засуджують (с. 85-86).

Ієродиякон Дмитрій, ще будучи на послушанні у Свято-Кирилівській обителі (неподалік вищої колегії – праматері нашої НАУКМА) готує тексти житій для «Міней», бідаючись, що стільком сучасникам із порядних родин доводиться страждати від духовної духоти. А що ж нам, засудженим потоками інформаційної всеядності? Зізнаються навіть такі метри столичних кафедр, як Скура-тівський, Малахов, Кримський, Івашина: тихий голос Аверинцева нади-хає смиренно глянути навкруги чи

очима сивого еклезіаста, а чи серцем апостола Любові Йоана Богослова.

Ми любляємо, щоб унутрішній голос доносився до нас ззовні

Цю прикмету збентеженого сумління дуже влучно окреслив у своїх інтерв'ю Сергій Сергійович: мисляча людина завжди потрапляє у складну ситуацію, з одного боку повністю керуючись вірою, з іншого – осмислюючи її з розумовою чесністю (с. 585). А інакше не оминути трагедії всіх ересархів та сектантів: їх породжує гріховне прагнення людини змусити Бога творити чудеса (с.239).

Слідом за такими викладачами «Могилянки» як ігумен Мелетій (Дзик) майбутній святитель Дмитрій бере собі в дорогу пораду всякчасного духовного тверезомислія. Саме у тверезості смирення, – читаємо сьогодні в Аверинцева, – в очікуванні «волі не моєї, а Твоєї», виникає християнська есхатологія, вивільнюючись од юдейських (а згодом сирійських, еллінських та ін.) національно-політичних сподівань і сміливо запозичуючи мотиви античних, єгипетських, зороастрійських уявлень: «хай ликуючи звеличую два пришестя Твої».

Де скрині мудрості? Зазвичай там, де сховали її

Наприкінці свого життя святитель Ростовський писатиме сучасникам та нащадкам про практику мудрості у своїй праці «Розьом о раскольничой брынской вьр»... Церковні розколи та розбрат примушують у всі часи діставати зі сховків світло Мудрості Некнижної: «Адамового ества будучи, пам'ятай про смирення та стережися гріха»... Саме виховання стає наріжним каменем аверинцевського чадоводіння (peda-gogia). Його неквапливий багатий стиль витікає із тих джерел, де Корчак, Сухомлинський, Макаренко, Ушинський, Коменський у різні віки черпали натхнення самопосвяти Учневі-Ближньому. Автор перекладів текстів Святого Письма не завантажує нас коментарями повчальними, а на-

впаки спонукає здмухнути пил ідеологічних нашарувань та витягнути (виховати) із глибини втрачені чи забуті смисли. Чи не в цьому любово-мудріє наших праотців?

Отож живою, неприхованою мудрістю автор численних святоотцівських перекладів радить нам вважати практику свого шляху до Бога, свого слова Єдиному в Троїці Творцеві: «Сходження розуму в серце, молитовне «ділання», практику Ісусової молитви можна порівняти лише з євхаристійною Присутністю... Про це кажуть нам наші святі попередники від прп. Максима Сповідника до свт. Григорія Палами та Симона Нового Богослова. Так радить і Йоан Ліствичник, ігумен Синайський (+649): «Хай не відлучається пам'ять про Ісуса від дихання твого» (с.535)...

З того часу, як людина звелась на ноги, вона не може знайти рівноваги

Дитинність і рішучість у повноті довіри – ось чого так бракує сучасному студентові на кусючих теренах академічних досліджень. Професор із США, прот. Михайл Аксьонов-Меерсон згадав, як його знайома з ученим ступенем, на початку 60-х років ставши православною християнкою, поскаржилася Аверинцеву, що її слово «Бог» в її текстах редактори переписують із маленької літери. «А Ви завжди ставте це слово на початку речення», – порадив Сергій Сергійович. Не бунт, не революція, а смирення молитви вразливої ширості здатна врятувати із будь-якої безвиході.

Де тепер ті цензори, де тепер та система атеїзму? А Сергій Сергійович у багатотомному виданні «могилянців» «Дух і літера» розмовляє з нами, студентами III-го тисячоліття христової ери, плекаючи міць утвердження нашої дитинності. Така дитинність народжується у творчості. У житті родини Туптал теж був момент вагомим рішення: батьки Сава та Марія Туптало підтримали сина в їхньому виборі Христового шляху і... тепер їхні чесні останки поховано в Кирилівській обителі Києва, а дитячі гурти «православних слідопитів» на чолі з Ігорем Годенковим (Макарівський Центр творчості дітей та юнацтва ім. свт. Даниїла Туптала) приїжджають до Києва і вивчають канти цнотливого багатоголосся: «Взирає с прилежанієм, тлінний чоловіче... краткість життя твоея і смерть недалече»...

P S. На Свято-Димитрійській читання текстів С. Аверинцева, еп. Каліста (Уера), П. Євдокимова запрошуємо до Кирилівської обителі Києва Божественно Літургією 7 листопада о 9.00. www.cyril7.narod.ru

Тарасій Андрусевич

На світліні: Сергій Аверинцев

Культура

На ринзі не завжди спрацьовує істина «Сила є – розуму не треба», особливо якщо це брейн-ринг. 14 жовтня в Києво-Могилянській академії відбувся відкритий Кубок із брейн-рингу, присвячений Дню Академії. Не дарма цей вид інтелектуальних ігор

Коли на ринг виходить брейн

Відкритий Кубок Могиляки з Брейн-рингу

носить назву з боксерської термінології – і учасники, і глядачі отримали адреналін у чималих дозах.

А учасниками були бувалі в інтелектуальних бійках могилянці – команди «АЗС», «Alter Ego», «Інфоком», «Ва-Банк», «Фенікс» та їхні суперники з інших вищих навчальних закладів – команди «Reaverdrop» (КНУ ім. Т. Шевченка, факультет кібернети), «НАУтілус» (Національний Аграрний Університет), «Мінздрав попереджає» (істина, вкотре нагадана представниками технічного ліцею при НТУУ «КПІ»). Ведучим-рефері брейн-боїв був Дмитро Литвинов, містер Інтелект України. Організатором чемпіонату виступив Клуб інтелектуальних ігор НаУКМА на чолі з Арміне Габріелян, чия праця заслуговує величезної подяки.

Як запевняє давнє українське прислів'я, «Зі спонсором легше і батька бити». Фінансову підтримку надала Клубу компанія високих технологій «Infocom», завдяки чому, власне, і відбувся турнір. Подарунки від видавництва «Пульсари», «Дух і літера», Міжнародного фонду «Відродження КМА» забезпечили можливість гравців далі розширювати межі знань, презентувавши всім чудові книги.

За титул чемпіона найпрестижнішої версії НаУКМА велася напружена боротьба. Бій був чесним, проте «ударами нижче пояса» інколи ставали самі запитання. Не так уже й легко за кілька секунд згадати, якого року сталося те, що пророкував сон Лінкольна, в якому він побачив себе в труні. Проте, команди вправно переставляли

слова, коли цього вимагало запитання в цитаті «Діти на задньому сидінні можуть призвести до інцидентів».

У грі ж неприємні інциденти траплялися як через не зовсім точне формулювання відповідей (такі собі удари в повітря, коли сила витра-

чається, а ціль не досягнута), так і внаслідок фальшстарту (не попередив поразку «Мінздрав», натиснувши кнопку до звукового сигналу).

Проте, бої у важкій інтелект-вазі завжди відбуваються напружено. Нічого не вдієш, хтось мусить перемогти. Важливо, щоб цим кимось були саме ви. Після першого туру повторне право вийти на ринг і дати інтелектуальних товмачів супернику мали «Alter Ego», «Інфоком», «НАУтілус», «Reaverdrop», і вони натхненно ним скористалися. У глядачів перехоплювало дихання від того, як гравці перехоплювали один в одного можливості відповісти раніше. На жаль, стіни рідної «Могили», як її називають студенти, не допомогли могилянським командам здобути Кубок.

Як у пісні гурту АББА «The Winner takes it all». Цим winner'ом стала команда Національного Аграрного Університету «НАУтілус», обігравши у фінальному раунді «Reaverdrop». Та всі розуміли, що це лише гра, тому поразки не спричиняли моральних нокаутів. Почесне четверте місце посіли «Alter Ego», які не змогли відібрати третє в «Інфокома».

У залі зібралися люди, які були теж не проти розіграти мозок (не снікерсом єдиним...). Ерудит-лото (вид інтелектуальної бійки для аудиторії, де кожен – сам за себе) теж знайшло свого переможця, Христину Гевко, яка отримала квиток до «Кінопанорами» для двох із правом на вибір фільму. Такі були призи: від дипломів із тисненими золотими літерами та не менш золотим щастям Переможця, квитків до кінотеатру, цікавих книжок до милої квіточки в горщику з коментарем від сусідів «Дарованому вазону в зуби не дивляться...»

Сподіваємося, наступні чемпіонати будуть не менш цікавими, а гравцям бажано зручних кнопок і точних та блискавичних, як удари боксерів-переможців, відповідей на цьому ринзі, брейн-ринзі.

Олена Павлова,
студентка ФГН-2

Кальдерон із Могилянки

Чудова п'єса іспанського драматурга дала можливість українському режисеру Андрію Приходьку по-новому прочитати Кальдерона. Жанр свого дітища Приходько та його команда означили як «метаморфозу в трьох діях», адже театр бароко – театр метаморфоз, масок, плутанини, соціальних перетворень...

Постановку Приходька здійснили в Києво-Могилянській академії. Це символічний факт. Саме студійці-могилянці приблизно в той самий історичний період, коли писав Кальдерон, розігрували життя Спасителя та святих у шкільних драмах, ходили під час вакацій (канікул) на театральні «заробітки» містами і селами України, сіючи в народі гуманістичні зерна українського бароко в історичних драмах, інтермедіях і вертепах.

Постановку вистави Приходька здійснили актори кількох київських труп. Усі семеро акторів, зайнятих у дії, відмінно грають. Це сам Андрій Приходько, Кирило Бін, Роман Равицький, Олег Примогонов, Михайло Жонін, Галина Свята, Наталія Попович-Линецька. Кожен із них індивідуальний і примітний.

Важливе місце в задумі займають усі зображальні засоби театру: простір залу, оформлення, сценографія, музика, пластика та хореографія, мовне та вокальне інтонування, світло.

Український переклад п'єси зробив Михайло Литвинц. Музику написала композитор Марина Денисенко, а виконав ансамбль старовинної музики НаУКМА (флейта – Л. Лозова, скрипка – С. Гороховська, гітара – О. Строгая і барабани – С. Волик).

Режисеру постановки вдалося створити атмосферу середньовічного театру, в якому актори могли грати все, володіючи синтетичною, багатожанровою майстерністю. Сценічне оформлення та костюми виконані за ескізами художника Тетяни Волошинової. Завдяки їм вдалося об'єднати дві розділені майже чотирма століттями епохи.

Ольга Кізлова. «День». 20 жовтня.
На світліні: сцена з вистави.

Режисер і актор Андрій Приходько

Вистава відбулася під патронатом Посольства Іспанії в Україні. Її підтримали спонсори: торгова марка «Галіна Бланка», мережа магазинів жіночого одягу «Сенсус», журнал «Афіша», тижневик «Дзеркало тижня», Мюзік Радіо, 5-й канал, МБФВ КМА. Технічну підтримку надали компанії «Іскра», «Вольта».

Студії

Що може бути спільного між варшавською осінню та Україною? На перший погляд, якихось специфічних зв'язків та асоціацій немає. І об'єктивно це так і є. Але зовсім по-іншому сприйматиметься цей алогічний словесний дует для тих українських студентів, яким пощастило побачити польські краєвиди цієї осені в рамках навчальних поїздок до Польщі, організованих американо-польським фондом Свободи, польською фундацією

Варшавська осінь та Україна

Освіти для Демократії, фундацією Польсько-Чесько-Словацької Солідарності та ще низкою польських неурядових організацій у Кракові, Познані, Любляні, Вроцлаві. Польща, країна, що знає формулу успіху в справах конверсії постсоціалістичного брухту, розбудови громадянського суспільства, ринкової економіки та політичної демократії, прагне ділитися знанням з іншими. І серед цих інших чи не перше місце польські стратеги схильні відводити Україні. Але всі ці далекосяжні та завбачливі думки, подібно до осади, з'являються на горизонті свідомості лише вдомі, коли потрібно придумати офіційну версію причин організації таких навчальних поїздок, а також цілей і завдань, які переслідують сторони. А починається все, власне, з малого і вибудовується на суто персональному рівні.

Першим моїм враженням від Варшави була напрочуд красива українська мова польської перекладачки, яка зустрічала студентів з України на вокзалі. Другим враженням був похвилинний розклад руху міського транспорту на кожній зупинці. Ну, а далі... А далі ми не встигли й духу перевести, як потрапили у справжній вир подій, зустрічей, фотографувань на згадку. Програма навчальної поїздки передбачала двотижневне стажування, побудоване за принципом: кожний робочий день тижня присвячений певній темі, наприклад – економіці, політиці, мас-медіа, місцевому самоврядуванню, студентським організаціям, вищим навчальним закладам тощо, – відповідно до теми ми мали три-чотири зустрічі в різних установах, організаціях, центрах. Наша група налічувала десять студентів із різних міст України. Відкрию маленьку таємницю: нам детально розповіли, за якими критеріями здійснюється відбір учасників програми. Головне завдання потенційного учасника – зуміти, заповнивши всі аплікаційні форми, переконати, що для нього ця поїздка є актуальною та корисною, оскільки отримані знання він обов'язково використовуватиме в Україні на практиці. Переконливими ар-

гументами є висока академічна успішність, членство та участь у роботі різних громадських організацій, журналістська діяльність, наявність певних досягнень на науково-дослідницькій ниві. У процесі селекції учасників враховувався також географічний чинник, регіонально була представлена практично вся Україна – Київ, Харків, Донецьк, Кременчук, Запоріжжя, Львів. Група з десяти чоловік виявилася оптимальним мобіль-

ним колективом для рекордно швидких переїздів з одного кінця міста до іншого, яких на день доводилося мати щонайменше два-три.

Паралельно з варшавською групою у Польщі проходили стажування в містах – Кракові, Любляні, Вроцлаві, Познані – ще кілька груп. Змалювавши в цілому суть та зміст навчальної поїздки, можна перейти, власне, до вражень та підсумків.

Спочатку варто сказати про враження від програми стажування. Це була справжня феєрія зустрічей та нових корисних знайомств. Протягом дванадцяти днів ми побували на екскурсії в сеймі, побували за круглим столом із віце-президентом Варшави, мали кілька зустрічей із представниками органів місцевого самоврядування Варшави, побували в усіх провідних ВНЗ польської столиці. Ми відвідали відомі польські «мозкові центри», як-то, скажімо: Центр економічних та соціологічних досліджень, що має свій філіал у Києві (Ukraine Case). Також особливо запам'яталася екскурсія до Польського громадського радіо, зустріч із польськими політтехнологами. Повчальними щодо реально досяжних масштабів діяльності та фінансування були зустрічі з представниками благодійних соціальних і незалежних студентських організацій. І це все – далеко не повний перелік усіх пунктів програми нашого перебування.

Приємно вразила Польща тим, що вона не має такого феномену, як «синдром закритості влади». Варто також відзначити високопрофесійну організацію всієї поїздки, підтвердженням тому може бути хоча б той факт, що за два тижні не зірвалася жодна із запланованих зустрічей.

Таким чином, хоч часу на милування красою варшавських вулиць нам бракувало, ми під кінець були надзвичайно задоволені результатами стажування: по-перше, отримали величезний обсяг інформації; по-друге, вдалося зав'язати чимало нових цікавих знайомств; по-третє, отримати, так би мовити, з перших рук інформацію про міжнародні програми, проекти, гранти. Так що стажування вдалося на славу.

Рік Польщі в Україні посилює інтерес до нової книги в серії «Бібліотека газети «День» «Війни і мир». Видання – це спроба по-новому зрозуміти одного з найближчих наших західних сусідів, а головне – поставити низку важливих питань перед думаючими українцями. У книзі надруковано: виступ «Україна і світ» у Києво-Могилянській Академії Збігнева Бжезінського, американського політолога, Почесного доктора НаУКМА; інтерв'ю «Усе було в польській історії Не було руйни духу» Ліни Костенко, Почесного доктора НаУКМА. Серед упорядників видання – професор, доктор філологічних наук, віце-президент із навчальної роботи НаУКМА Володимир Панченко.

Радимо перегорнути сторінки цього унікального видання.

Тепер кілька слів, власне, про Польщу. Країна сподобалася нам усім. Почуття симпатії часто-густо просто неможливо аргументувати раціонально. Це щось таке, що постає на суто ірраціонально-емоційному ґрунті. Помірно прискорений ритм столичного життя, велично-статечні костели, розтиражована повсюди символіка Варшавського повстання, величчя цукерні, «варшавські сирени», велична пальма в серці міста – ось так, чи приблизно так, вибудовується образ Польщі вже на Україні.

Поляки – спокійні, до певної міри вроджено аристократичні, з почуттям власної гідності, загалом приємні та усміхнені. А головне – напрочуд доброзичливі у ставленні до українців. Координатор нашої поїздки розповіла, що в неї не виникало проблем з організацією зустрічей, коли на іншому кінці телефонного дроту чули, що зустрічатися доведеться зі студентами з України.

І, нарешті, про варшавську осінь. Осінь у Варшаві незвичайна. Ранкові тумани дуже швидко змінюються політньому теплим ранковим сонцем. М'яке повітря не таїть у собі звичного осіннього мряковиння. На варшавських вулицях можна почути українську мову. Польща, як це не дивно звучить, здатна навчити цінувати та любити Україну ще більше.

Отож варшавська осінь та Україна склали дует, у якого, поза всякими сумнівами, велике майбутнє.

Р. С. Організація нової хвилі стажувань запланована на весну 2005 року.

Жанна Безп'ячук,
ФНСТ-3

КультУра

Полотняні скрижали історії: від Аліпія-іконописця до В'ячеслава Чорновола. Могиллянська осінь – це не лише дощі та похмурі ранки. Це ще й світле та тепле свято всієї могиллянської громади – день Академії. Цього року, окрім офіційної частини та концерту, він був позначений ще однією подією – відкриттям у Культурно-мистецькому центрі НаУКМА виставки «Україна від Трипілля до сьогодні» в образах сучасних художників».

Тридцять шість українських митців представили на виставці роботи в жанрі історичного живопису. Цьому

«Україна від Трипілля до сьогодні в образах сучасних художників».

жанру живопису, як зазначив на відкритті виставки один з її організаторів та авторів, відомий український художник Олександр Мельник, належить особливе місце на величезному материкі художнього мистецтва. Це жанр комерційно малопривабливий, ідеологічно неоднозначний, контрверсійний, ментально болісний та технічно складний. Крім того, історія українського історичного живопису неприпустимо деформована та урізана «недремним оком радянської цензури». От на цьому перехресті труднощів та перешкод, успадкованих як із минулого, так і сучасних, відбувся такий непересічний, потужний, я б навіть сказала, феєричний мистецький вибух, що зматеріалізувався в яскравих, національно наелектризованих, духовно насичених роботах. Вони на виставці представлені в хронологічній послідовності: Скіфія, Русь, козаччина, XIX століття, XX з його трагедіями та болем, із його героями та перемогами. Проте це абсолютно своєрідна, глибинно, якісно, наскрізно відмінна від хронологічно-фактологічної, каузально-описової, так би мовити, підруничкової, презентації історичного минулого народу. Тут не варто шукати логіки, послідовності, хронології, фактичної достовірності, тут не варто намагатися щось запам'ятати, щось пояснити. Тонко зловлений дух князівських міжусобиць у роботі «Князь на князя – брат на брата» Олександра Мельника, духовна незглибимість образів Февронії-цілительниці, Аліпія-іконописця, Миколи Набережного, Івана Мазепи з робіт Галини Севрук, обличчя Матері на картині Миколи Стороженка, страждання В'ячеслава Чорновола, такі, якими їх відчула Віра Кулеба-Барина

нова, «Крути» Петра Малишка, очі українських гетьманів із картини Богдана Ткачика – все зливається в щось

єдине, цілісне, неповторне, монолітне; багатовимірне та багатоплощинне, але нерозривно, нероздільно, непохитно єдине. Як назвати це одним словом? І чи є таке слово? Є – дух, український дух, дух усього українського. Квінтесенцією українського духу можна назвати цю виставку. З такого погляду знаковою можна вважати роботу Наталі Литовченко «Тарас Шевченко». На великому полотнищі вмістилися навколо зображення Великого Кобзаря вічні символи українського духу, волі, українського історичного поступу – селянські хатки і козак-Мамай, червоне зарево пожарищ і мужність на обличчях козаків. Також мимоволі звертаєш увагу на те, що на виставці представлено низку робіт, в яких на перший погляд важко углядіти історичні мотиви. Але ж дуже важливо усвідомити той факт, що історія народу – це не лише літопис війн, битв, революцій, указів та декларацій; це ще й історія його духу, тобто чогось такого, що не можна виміряти, зафіксувати, під-рахувати, спрогнозувати. Це «щось» можна лише відчути, тонко вловити. І під силу це, в першу чергу, митцям, і навіть більшою мірою їм, аніж науковцям. Це дуже виразно проступає, наприклад, на картині Віктора Гонтарова «Вечірня молитва»: на обрії церква, а на передньому плані – селянка з дитиною йде по воду – от і все, от у цьому треба зуміти відчути молитовність, святість моменту. І в цьому і прочитується історія духовності найприроднішої та найчистішої, взятої з народу, з його душі. Щось схоже відчувається в зеленому звучанні картини «Мир входящому» І. В. Антонюка: українці сакралізували рідну природу, вона ставала для них храмом

– і в цьому сила нашого народу, і в цьому його слабкість... А взагалі-то, на картинах українських митців багато болю, багато, страждань, багато трагедій, багато червоної фарби. Депутат фракції «Наша Україна» Ігор Осташ, який виступав від імені Віктора Ющенка, на відкритті виставки досить влучно та метафорично виразно назвав її «реквієм» усім тим, хто страждав та гинув, хто любив Україну, як умів, і вмирав за неї. Разом із тим, ця виставка не повинна сприйматися, як чергові гарячі та гіркі сльози, проліті над нашою «лихою долею». Ні! І ще раз – ні. Треба сприймати її швидше як воскресіння, як відродження, як оновлення. Воскресіння чого? Отієї духовності, що вмирає, щоб воскреснути заради майбутнього. У роботах українських митців змальовано багато образів постатей-символів української духовності. Це, так би мовити, персоналізований зріз української історії. Антоній і Феодосій, Микола Набережний і Ярослав Мудрий, княгиня Ольга та Галшка Гулевичівна, Григорій Сковорода та Іван Мазепа, Тарас Шевченко та Микола Міхновський, гетьман Дорошенко та В'ячеслав Чорновіл – ось така галерея людської долі, що вплелася в долю народу...

На відкритті виставки було оголошено чудову ідею створення галереї українського історичного живопису, хочеться вірити, що її буде обов'язково втілено в життя. Навіщо це потрібно? Про це напрощуд доступно та красиво сказала українська художниця, учасниця виставки Віра Кулеба-Барина: «Мистецтво завжди буде – велике й глибоке, бо тільки духовність дає надію жити». «Велике і глибоке мистецтво» та історія українського духу... Коли вони разом, то це сила, яку не здолати нічим.

Жанна Без'ячук,
студентка ФСНСТ-3

На світліні:
відкриття виставки в галереї мистецтв Культурно-мистецького центру НаУКМА.

Зліва направо:
Ігор Осташ,
народний депутат України,
В'ячеслав Брюховецький,
президент НаУКМА,
Олександр Мельник, художник

Виставка триватиме до 22 листопада 2004 року

Жовтень

Телерадіоєфір

Сергій Квіт. Радіо. ТРК «Ера». Радіо Промінь. Програма «Відлуння». «Міхновський» – 5 жовтня.
Володимир Панченко. Телеканал 1+1. Програма «Подвійний доказ». – 5 жовтня. Сюжет про прем'єру вистави П. Кальдерона «Життя – це сон». Новини. СТБ. – 8 жовтня.
Сергій Квіт. Радіо. Перший Національний. Прямий ефір. Тема: «Сучасний стан українських ЗМІ» – 12 жовтня.
Лариса Кадурина. Радіо. Перший Національний. Прямий ефір. Програма «Мистецтво бути жінкою». Тема: «Доуніверситетська освіта». – 14 жовтня.
Сергій Сулим. Радіо. Перший Націо-

НауКМА в інформаційному просторі

нальний. Програма «Мої університети». Тема: «День Академії». – 16 жовтня.
ТРК «Київ». День Академії. – 15 жовтня 5-й канал. Правоохоронні провокації. – 17 жовтня.
Михайло Брик, Наталя Шумкова. Прямий ефір "Радіо-нарт" у програмі «Чесна хвиля». – 20 жовтня.
5-й канал. Живий ланцюг у НауКМА. Прямий ефір М.Т. Брика – 27 жовтня.
СТБ. Живий ланцюг у НауКМА. – 27 жовтня.
«Тоніс». Живий ланцюг у НауКМА. – 27 жовтня.
«Інтер». Презентація англо-українського економічного словника. – 28 жовтня.

Публікації

Інф. Американець Омелян Антонович дав один мільйон доларів на реконструкцію бакалаврської бібліотеки Києво-Могилянської академії // Хрещатик. – 5 жовтня. – С. 15.
Лілія Пан. Могилянка матиме бакалаврську бібліотеку // Освіта України. – 1 жовтня. – С. 3.
Микола Жулинський. Духовна спрага по втраченій батьківщині (2-ге видання). Фондація Омеляна і Тетяни Антоновичів // Вечірній Київ. – 1 жовтня. – С. 11.
Ольга Сметанская. Миллион долларов пожертвовал Национальному Университету «Киево-Могилянская академия» американский меценат Омелян Антонович // Факты. – 5 жовтня. – С. 12.
Сергій Сильвестров. Сценические сны Могилянки // Деловая столица. – 11 жовтня. – С. 49.
Аліна Бажал. Людина, яка живе в бібліотеці // Дзеркало тижня. – 9 жовтня. – С. 26.
На здобуття Національної премії України імені Т. Шевченка (цитата В. Панченка) // Літературна Україна. – 7 жовтня. – С. 1
Вручення премії Антоновичів //

Літературна Україна. – 7 жовтня. – С. 2.
Євгенія Мележик. Мотиви гір (про виставку творів Івана Базака) // Українське слово. – 6-12 жовтня. – С. 14.
Віра Кульова. «Українська мова в гіршому стані, ніж за часів СРСР» // Хрещатик. – 12 жовтня. – С. 3.
Оксана Приходько. «Без наукової інтенції як рушійної сили немає університету» (інтерв'ю з В. Моренцем) // Дзеркало тижня. – 16 жовтня. – С. 14.
Інф. Міліція намагалася провести обшук в Києво-Могилянській академії // УНІАН – 17 жовтня.
Теледебати: формально все правильно (С. Квіт) // День. – 15 жовтня. – С. 9, 14.
Володимир Паніотто. Не треба втягувати соціологів у політику // День. – 13 жовтня. – С. 4.
Міжнародна премія Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів. Нові лауреати

провести обшук // Хрещатик. – 20 жовтня. – С. 3
Наталя Трофімова. Тротилловий «аргумент» // День. – 19 жовтня. – С. 2.
Юрій Брязгунов. Свободу не спинити! // Молодь України. – 19 жовтня. – С. 1, 3.
Інф. Ще про святих Києво-Могилянської академії // Наша віра. – №10. жовтень. 2004. – С. 8.
Близько 400 студентів НауКМА утворили живий ланцюг, протестуючи проти тиску міліції на адміністрацію свого ВНЗ // УНІАН. – 27 жовтня.
Володимир Семків. «Не тисніть нас – ми не прищі!» // Україна молода. – 28 жовтня. – С. 3.
Аліна Стрижак. Ліна Костенко. Голос за Ющенка, який має величезну вагу // Україна молода. – 29 жовтня. – С. 2.
Живий ланцюг // Україна молода. – 29 жовтня. – С. 1.

Добра традиція склалась у стосунках НауКМА і ЕРА-радіо на Промені: відомі викладачі Могилянки стають героїнями програми «Мистецтво бути жінкою». У радіостудії вже побували Лариса Кадирова, Лариса Брюховецька, Олена Маслюківська, Ірена Грига, Тетяна Ярошенко, Надія Кабаченко. Напередодні Дня Києво-Могилянської Академії, 14 жовтня, гостем програми була керівник Науково-педагогічного Центру доуніверситетської підготовки Лариса Кадурина. Розмова велася у прямому ефірі і слухачі з усіх регіонів України телефонували, щоб детальніше дізнатись про роботу Центру, умови вступу до університету, переваги слухачів курсів перед іншими абітурієнтами. У програмі виступив із коментарем і Президент НауКМА В'ячеслав Брюховецький, зв'язок з яким було встановлено по телефону. Він зацентрував важливу роль Науково-педагогічного Центру доуніверситетської підготовки у навчальному процесі. На світліні: Лариса Кадурина і автор програми «Мистецтво бути жінкою» Галина Бабій у студії ЕРА-радіо на «Промені».

// Культура і життя. – 13 жовтня. – С. 1.
Інна Косянчук, Георгій Довженко, Віталій Чепижко. Реальна оцінка досягнутих результатів (коментар І. Бураковського) // Урядовий кур'єр. – 13 жовтня. – С. 4-5.
Ольга Мельник. Золотий плут орів (згадка про Л. Залізняка) // Українська газета. – 14 жовтня. – С. 6-7.
Ю. Дуленко. Ідея університету в минулому, сьогоденні та майбутньому // Наука та наукознавство. – №3. 2004. – С. 191-193.
Уляна Семчук. Двомовно, тобто... російською (із соціолінгвістичних спостережень) // Урок української. №10. 2004. – С. 6-7.
Іван Лисий. Статус і сенс одного значення в сучасній гуманітаристиці // Урок української. №10. 2004. – С. 11-13.
Володимир Панченко. Геральдика Херсона та Миколаєва // Науковий світ. – №10, жовтень 2004. – С. 22-23.
Ольга Брюховецька. Українські альтернативи світовому тероризму // Дзеркало тижня. – 16 жовтня. – С. 1, 17.
Наталя Яковенко. «Історик є невідьником джерела» // Дзеркало тижня. – 16 жовтня. – С. 21.
Євген Федченко. Трагедія нової Росії // Деловая неделя. – 14-20 жовтня.
Tom Warner. Ukraine ready to crack down on poll protests // Financial Times. – 19 жовтня.
Олександр Пономарів. Українська національна ідея в часовому вимірі // Слово Просвіти. – 21-27 жовтня. – С. 5.
Обшук Києво-Могилянки – «обробка» молодіжного електорату владою // Українське слово. – 20-6 жовтня. – С. 1.
Ольга Кізлова. Кальдерон із Могилянки // День. – 20 жовтня.
Андрій Чирва. «Молодь і знання» // Урядовий кур'єр. – 22 жовтня. – С. 3.
Інф. На Почайнинській знайшли вибухівку і гранату, а в Києво-Могилянській академії намагалася

Паралельний підрахунок в Академії // День. – 28 жовтня. – С. 2.
«Екзит-пол» прагне істини // Демократична Україна. – 29 жовтня. – С. 3.
Надія Тисячна. Енциклопедія українсько-польських відносин, або «Як вести міжнародний діалог» // День. – 29 жовтня. – С. 19.
Ірина Фаріон. Мова як творення суспільства (про книгу Л. Масенко) // Українське слово. – 27 жовтня. – С. 11.
Олександр Рожен. Чи витримає Україна новий 25-річний трагічний цикл? // Дзеркало тижня. – 30 жовтня.
Ольга Брюховецька. Молоде і...невинне // Дзеркало тижня. – 30 жовтня.

Підготувала Ірина Зубець

Прес-центр НауКМА

